

Πίστη και γνώση του Θεού στην Ορθόδοξη Παράδοση

- Χαρισματική και επιστημονική θεολογία, η θεολογία ως χάρισμα και ως επιστήμη
- Προηγείται η χαρισματική θεολογία μέσα στο σώμα της ιστορικής κοινότητας της Εκκλησίας και ακολουθεί η επιστημονική θεολογία ως υπομνηματισμός ή έρευνα των μνημείων που δημιουργεί η χαρισματική θεολογία
- Όπως η λειτουργία της ζωής προηγείται και ακολουθεί η επιστημονική μελέτη και περιγραφή της
- Η θεολογία ως χάρισμα και η επιστημονική θεολογία ως περιγραφή του χαρίσματος
- Οι χαρισματικοί φορείς της αλήθειας της πίστεως από τη δημιουργία έως τα έσχατα της ιστορίας
- Η Εκκλησία εν πορεία στην κτίση και στην ιστορία
- Η θεολογία ως δοξολογία του Θεού και η επιστημονική θεολογία ως περιγραφή και ερμηνεία μιας θεολογίας γεγονότων και ενεργειών του Θεού που κορυφώνονται στο χριστολογικό γεγονός της Εκκλησίας και του χαρισματικού τρόπου ζωής της
- Ο θεολόγος δεν είναι μουσειολόγος και μελετητής ενός ιστορικού αρχείου αλλά είναι μελετητής ενός ζωντανού σώματος, ενός ζωντανού τρόπου ζωής, μπορεί, δηλαδή, να βλέπει και να κατοπτρεύει τη χαρισματική ζωή της Εκκλησίας, η οποία διαρκώς λαμβάνει χώρα εδώ και τώρα και σε πορεία προς την εσχατολογική πορεία της προς τη Βασιλεία
- Τοπικότητα και οικουμενικότητα της χριστιανικής εμπειρίας
- Η επιστημονική θεολογία δεν θεμελιώνεται σε θεωρητικές αρχές αλλά στη μελέτη και αποσαφήνιση της χαρισματικής ζωής του σώματος-κοινότητας της Εκκλησίας
- Η πίστη της Εκκλησίας δεν είναι μια αφηρημένη σύλληψη αλλά *θεολογία γεγονότων* μέσα στην ιστορία
- Τα βιβλικά, λειτουργικά και πατερικά κείμενα, η τέχνη, η ζωή και ο πολιτισμός της Ορθόδοξης Παράδοσης ως υπομνηματισμός στη θεολογία γεγονότων της Εκκλησίας εν πορεία προς τη Βασιλεία
- Η *διπλή θεολογική μεθοδολογία* των Ελλήνων Πατέρων της Εκκλησίας: Άλλο είναι η μελέτη των κτιστών όντων και άλλο η άκτιστη θεότητα
- Η σχολαστική θεολογία έχει ενιαία θεολογική μεθοδολογία
- Η θύραθεν σοφία ασχολείται με τη γνώση και τα δεδομένα των κτιστών
- Η πυραμίδα των επιστημών στην ελληνική αρχαιότητα και στο Βυζάντιο
- Η θεολογική επιστήμη διαλέγεται και χρησιμοποιεί τις άλλες επιστήμες, ωστόσο η χαρισματική θεολογία δεν συγχέει την εμπειρία της με τη γνώση των κτιστών όντων
- Η θεολογία ως εμπειρία της ζωής του Θεού, ως εμπειρία του ακτίστου
- Οι άκτιστες ενέργειες του Θεού και η λειτουργία της θεολογίας ως χαρίσματος
- Η θεολογία ως θεοπτία, ως θέα του Θεού, ως μεταμόρφωση των αισθήσεων και του νου
- Πνευματολογία και θεογνωσία

- Η χαρισματική θεολογία απορρίπτει τη θύραθεν γνώση για τον Θεό, καθόσον πρόκειται για αποκάλυψη του Θεού στον άνθρωπο και όχι για ανακάλυψη του ανθρώπου: «ὁ μὲν οὖν θεὸς ἀναπόδεικτος ὢν οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικός» (Κλήμεντος, *Στρωματεῖς Δ*, PG 8, 1365A)
- Οι θέσεις των Καππαδοκῶν ἢ του Ἰωάννη Δαμασκηνοῦ για την εξαήμερο γένεση του κόσμου και την εμφάνιση των ὄντων και για τις διάφορες επιστημονικές γνώσεις αντανακλούν τις επιστημονικές γνώσεις της εποχῆς τους και αφορούν τη γνώση των κτιστῶν
- Λόγια παράδοση και απλοϊκὴ πνευματικότητα
- Η επιστημονικὴ θεολογία προϋποθέτει τη θεολογία του χαρίσματος
- Το ιδεώδες συνίσταται στον συνδυασμὸ επιστημονικῆς και χαρισματικῆς θεολογίας, ὅπως στην περίπτωση των Πατέρων της Εκκλησίας
- Θεολογία και γλώσσα
- Οι προϋποθέσεις της σχολαστικῆς μεθόδου, σύμπτωση της ἐννοίας με το νοούμενο αντικείμενο, η ἀλήθεια ως νοητικὸς ορισμὸς και η λογικὰ αξιόπιστη μεταφυσικὴ, Λογικὴ προτεραιότητα της θεολογίας των γενικῶν ἐνοιῶν: ορισμὸς, διαίρεση, συλλογισμὸς, κατάταξη και συστηματοποίηση των γενικῶν ἐνοιῶν π.χ. ον, ουσία, Θεός, κόσμος, αἰωνιότητα, δικαιοσύνη, σωτηρία κ.λπ.) και των ἱερῶν κειμένων ως ἀσφαλῆς γνώση των θείων δογμάτων
- Το ἐπιστητὸ της θεολογίας εἶναι οἱ ἐννοίες και τὰ κείμενα και ἡ μέθοδός της εἶναι ταυτόσημη με τη μέθοδο στις θύραθεν ἐπιστήμες
- Ὅ,τι δεν μπορεί να διαπιστώσει με τη χρῆση των ἐνοιῶν και των συλλογισμῶν, το απορρίπτει, π.χ. τις ἀκτιστες ἐνέργειες
- Χρῆση της διαλεκτικῆς μεθόδου στη γνώση του Θεοῦ, τὰ δόγματα ως ρήματα, ἐννοίες και λέξεις και ὄχι ως πράγματα, ἀναγωγή ἀπὸ τὰ κτιστὰ στα ἀκτιστὰ δίχως ἐμπειρία και μετοχὴ στην ἀκτιστη ἀλήθεια
- Αποφατισμὸς και καταφατικὴ θεολογία ως δρόμοι της θεογνωσίας στην Ὁρθόδοξη Παράδοση της Εκκλησίας αφορούν και τη γνωσιολογία και την οντολογία ως συμπλοκὴ και λειτουργικὴ σχέση ρητοῦ και ἀρρήτου, Η ἐμπειρία του Θεοῦ ἄλλοτε ἐκφράζεται δια της καταφατικῆς οδοῦ και ἄλλοτε δια της ἀποφατικῆς
  - Ο Θεός ως ἀκτιστο φως, οἱ θεοφάνειες του ἀσαρκου και του ἐνσαρκου Λόγου στην κτίση και στην ἱστορία, ἡ θεολογία των ἀκτίστων ἐνεργειῶν
  - Τα ονόματα του Θεοῦ και ἡ καταφατικὴ θεολογία ως συμβολικὲς παραστάσεις του Θεοῦ, ἐνῶ ἡ ἀποφατικὴ ἐμπειρία και γνώση του Θεοῦ υπερβαίνει τις θεωνυμίες αὐτές, καθόσον ὁ Θεός εἶναι «ὐπὲρ νοῦν»
- Το εἶναι του Θεοῦ, ἡ οντολογία του, εἶναι ἀκτιστη, ἡ δε γνωσιολογία του ἐκφράζεται και καταφατικὰ και ἀποφατικὰ ως μέθεξη και ἐμπειρία στη γνώση του Θεοῦ (κρύπτεται γὰρ φαινόμενος ὁ του παντός δημιουργὸς και νομοθέτης Λόγος, κατὰ φύσιν ὑπάρχων ἀόρατος και ἐκφαίνεται κρυπτόμενος... δι' ἀποφάσεως ἐκφαίνεται κρυπτόμενον... ἵνα μη και ἡμεῖς

ελληνικώς λατρεύσωμεν τη κτίσει παρά τον κτίσαντα..., Μαξίμου Ομοληγητού, *Περί διαφόρων αποριών*)

– Πρώτα ζούμε και βιώνουμε τη ζώσα εμπειρία και σχέση με τον Θεό και κατόπιν την εκφράζουμε γλωσσικά

– Η εμπειρία αυτή είναι πάντοτε Χριστοκεντρική και γι' αυτό νομιμοποιείται εν Χριστώ και η καταφατική και η αποφατική θεολογία

– Το ίδιο συνυφαίνονται η γνωσιολογία με την οντολογία στην Ορθόδοξη Παράδοση («γνόντες δε Θεόν, μάλλον δε γνωσθέντες υπό Θεού», *Προς Γαλάτας* 4,9)

– Στη δυτική παράδοση όπου κυριαρχεί η ενιαία και διαλεκτική μέθοδος γνώσης του Θεού και της φύσης (και όχι η διπλή μεθοδολογία των Ελλήνων Πατέρων της Εκκλησίας) ο Θεός γνωρίζεται θετικά μέσω του νου με παραστάσεις από την κτιστή πραγματικότητα (via affirmationis), ακολουθεί η αρνητική οδός, όπου αίρονται όλα τα αποδιδόμενα στον Θεό με τις αντίθετες έννοιες τους (via negationis), και τέλος, η τρίτη οδός της υπεροχής σύμφωνα με την οποία αποδίδονται στον Θεό γνωρίσματα της ανθρώπινης εμπειρίας στον υπερθετικό βαθμό, π.χ. πανάγαθος, παντογνώστης, παντοδύναμος (via eminentiae)

– Το αδύναμο μιας τέτοιας ενιαίας μεθοδολογίας φάνηκε με την πρόοδο και εξέλιξη των φυσικών επιστημών, όταν άλλαξε η μέθοδος γνώσης της κτιστής πραγματικότητας από τον αριστοτελικό δογματισμό στην πειραματική επαλήθευση, προκαλώντας τη σύγκρουση επιστήμης και θεολογίας

– Η εικονολογική και παραπεμπτική γλώσσα της εκκλησιαστικής εμπειρίας ως ένα άλλο είδος γνώσεως, Η λειτουργία της εικόνας ως γλώσσα του κάλλους της προσωπικής φανέρωσης

– Γνώση του Θεού και ενότητα νου και καρδίας, λόγου και πράξεως, ήθους και είναι.